

ORDIN nr. 436 din 13 martie 2020 pentru aprobarea Protocolului specific privind managementul în caz de deces al pacienților infectați cu noul coronavirus (SARS-CoV2)

Văzând Referatul de aprobare nr. VSC 3.511 din 13.03.2020 al Direcției generale de asistență medicală și sănătate publică din cadrul Ministerului Sănătății,

având în vedere:

- dispozițiile art. 7 lit. k) din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

- prevederile art. 20 alin. (5) din Normele tehnice și sanitare privind serviciile funerare, înhumarea, incinerarea, transportul, deshumarea și reînhumarea cadavrelor umane, cimitirele, crematoriile umane, precum și criteriile profesionale pe care trebuie să le îndeplinească prestatorii de servicii funerare și nivelul fondului de garantare, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 741/2016,

în temeiul prevederilor art. 7 alin. (4) din Hotărârea Guvernului nr. 144/2010 privind organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul sănătății emite următorul ordin:

Art. 1

Se aprobă Protocolul specific privind managementul în caz de deces al pacienților infectați cu noul coronavirus (SARS-CoV2), prevăzută în anexa care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2

Direcțiile de sănătate publică județene și a municipiului București, Institutul Național de Medicină Legală "Mina Minovici", institutele de medicină legală din centrele medicale universitare, serviciile de medicină legală, personalul din unitățile sanitare, precum și întreg personalul prestatorilor de servicii funerare care vine în contact cu persoanele decedate vor duce la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 3

Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

_****_

p. Ministrul sănătății,
Horațiu Moldovan,
secretar de stat

ANEXĂ: PROTOCOL SPECIFIC privind managementul în caz de deces al pacienților infectați cu noul coronavirus (SARS-CoV2)

În cazurile spitalizate pentru care în perioada internării în unitatea sanitară se confirmă (reconfirmă) diagnosticul de infecție cu noul coronavirus (SARS-CoV2), evoluția fiind urmată de deces, autopsia medico-legală a cadavrului pentru a confirma/preciza sau completa diagnosticul clinic de deces deja confirmat prin analize de laborator (teste specifice) nu mai este necesară și este de evitat din cauza riscurilor posibile în condițiile exercitării profesiei și de transmitere a bolii infecto-contagioase la personalul medical. Certificatul medical constatator al decesului va fi completat și eliberat de către medicul curant al pacientului din secția de spital.

Decesul în unitatea sanitară cu paturi al persoanelor care au fost confirmate pozitiv pentru infecția COVID-19 și diagnosticul de deces cu infecție cu noul coronavirus (SARS-CoV2) pot fi declarate cazuri medico-legale strict în conformitate cu art. 185 CPP numai în moartea violentă sau suspectă de a fi violentă ori atunci când există o suspiciune rezonabilă că decesul a fost cauzat direct sau indirect printr-o infracțiune ori în legătură cu comiterea unei infracțiuni; în aceste cazuri, se va anunța în cel mai scurt timp instituția medico-legală competentă pentru prezentarea medicului legist în vederea evaluării leziunilor traumatice și a dispunerii ridicării cadavrului, după caz.

1. Măsurile care privesc bolnavul cu noul coronavirus (SARS-CoV2) în cazul în care prezintă simptome severe de boală în unitatea sanitară cu paturi, medicul curant sau un cadru medical desemnat de acesta va anunța instituția de medicină legală competentă încă din timpul vieții pacientului care prezintă semne severe de boală. În situația în care pacientul decedează și există suspiciuni cu privire la decesul pacientului infectat cu noul coronavirus (SARS-CoV2) confirmat prin teste de laborator, altele decât decesul prin acțiunea bolii virale, se va anunța în cel mai scurt timp instituția medico-legală competentă pentru prezentarea medicului legist în vederea evaluării leziunilor traumatice și a dispunerii ridicării cadavrului, după caz.

2. Măsurile care privesc transportul decedatului din secția de spital către morgă
Cadavrul persoanelor decedate ca urmare a infecției COVID-19 confirmată prin teste de laborator fără leziuni traumatice, nu se autopsiază.

Cadavrul va fi așezat într-un sac impermeabil dublu și ermetic închis cu fermoar și va fi pulverizat cu produse biocide tip TP22 (pe bază de formol).

Produsele biocide de tip TP2 vor fi folosite pentru suprafețe în concentrațiile și la timpul de expunere recomandate de producător și specificate pe eticheta produsului.

Cadavrul va fi depus în frigider la morga spitalului/instituției de medicină legală în așteptarea derulării procedurilor specifice medicinei legale, respectiv a familiei pentru identificare.

În situația în care nu există frigider cu posturi separate, se va identifica un spațiu separat față de restul cadavrelor, care se va dezinfecta după fiecare prezentare.

În cazul în care familia nu vine să ridice cadavrul se vor anunța autoritățile competente în vederea ridicării și înhumării în cel mai scurt timp.

Transportul cadavrului către morgă de la nivelul secției din unitatea sanitară în care s-a produs decesul se face în sac închis ermetic. Liftul și targa prin care a fost asigurat transportul cadavrului din secția unității sanitare până la frigiderul din morgă vor fi dezinfectate cu produse biocide de tip TP2 (de suprafețe).

3. Măsurile care privesc personalul implicat în manipularea cadavrelor în incinta unității sanitare

Personalul care, potrivit atribuțiilor, manipulează cadavrul, îmbrăcămintea și obiectele contaminate cu secreții ale persoanei decedate și transportă cadavrul către spațiile special destinate va purta obligatoriu echipament individual de protecție, după cum urmează:

a) 1. combinezon complet din tyvek, respectiv material impermeabil sau material țesut cu densitate mare rezistent la apă care prezintă și protecție pentru cap sau halat cu mâneci lungi impermeabile la apă și bonetă;

b) 2. protectoare faciale: mască cu vizetă, măști chirurgicale și protectoare oculare;

- c) 3. două rânduiri de mănuși latex;
- d) 4. cizme de cauciuc care pot fi dezinfectate.

Pentru personalul care manipulează cadavrul sau îmbrăcămintea și obiectele posibil contaminate cu secreții ale decedatului este obligatorie spălarea mâinilor cu apă caldă și săpun după fiecare manoperă. Ulterior se va efectua dezinfectia mâinilor cu produse biocide de tip TP1 destinate dezinfectiei mâinilor prin frecare.

4. Măsuri care privesc aparținătorii decedatului

Echipamentele individuale de protecție pentru aparținătorii decedatului care vor parcurge procedura de identificare a cadavrului vor fi asigurate cu titlu gratuit de către unitatea sanitară în care a fost internat pacientul.

Aparținătorii decedatului care parcurg procedura de identificare a cadavrului vor purta obligatoriu echipament individual de protecție de unică folosință, după cum urmează:

- a) 1. halat de unică folosință din material țesut sau impermeabil la apă;
- b) 2. mască facială;
- c) 3. botoși (protecții încălțăminte);
- d) 4. mănuși în situația în care trebuie să intre în contact direct cu cadavrul.

Cel mult două persoane dintre aparținătorii decedatului pot vedea cadavrul numai după ce îmbracă echipamentul individual de protecție descris anterior. Aparținătorii decedatului vor parcurge obligatoriu procedura de identificare a cadavrului. În caz de identificare pozitivă (potrivire) vor semna o declarație și se va completa într-un registru special dedicat.

Personalul implicat în manipularea cadavrului pulverizează produse biocide de tip TP22 sau soluție de formaldehidă peste cadavru, apoi îl introduce în doi saci rezistenți de vinil, astfel: după fiecare introducere a cadavrului în sac se pulverizează produs biocid tip TP22 folosind un echipament de pulverizare fină, ulterior acesta se introduce în sicriu, urmând a se închide și sigila capacul sicriului.

Familia este cea care aduce sicriul în care se pune cadavrul.

Din acest moment și până la înhumare/incinerare sicriul va rămâne închis, fiind interzisă orice acțiune de deschidere a acestuia.

Înhumarea/Incinerarea se va efectua în cel mai scurt timp disponibil cu sicriul sigilat.

Pentru aparținătorii decedatului care au intrat în contact direct cu cadavrul este obligatorie spălarea mâinilor cu apă caldă și săpun urmată de dezinfectia cu produse biocide de tip TP1 destinate dezinfectiei mâinilor prin frecare.

5. Măsuri care privesc transportul cadavrelor către instituțiile de medicină legală

În cazul decesului la domiciliu în care există suspiciunea de deces ca urmare a infecției COVID-19 nu se ridică cadavrul. Se apelează numărul unic de urgență 112.

Pentru transportul cadavrului de la domiciliu sau din spațiile publice unde a survenit decesul către instituția de medicină legală vor fi respectate aceleași norme ca cele descrise la pct. 3 atât în ceea ce privește echipamentul individual de protecție al personalului care manipulează sau transportă cadavrul, cât și în ceea ce privește manipularea cadavrului în vederea introducerii în sacul închis ermetic.

Persoanele care manipulează și transportă cadavrul vor lua în considerare respectul față de demnitatea umană, orice activitate sau acțiune asupra corpului unei persoane decedate având la bază grija și respectul cuvenit unei ființe umane decedate.

În vederea ridicării cadavrului de la domiciliu se vor solicita și se vor examina toate documentele medicale existente (de la unitățile sanitare, medic curant, medic de familie, laboratoare de analize medicale etc), acte din care să reiasă înregistrarea persoanei în evidențele direcției de sănătate publică județene și a municipiului București, precum și documente din care să reiasă localitatea de unde a revenit recent (în ultimele 14 zile) dintr-o călătorie, după caz.

Transportul cadavrului aflat în sacul închis ermetic din spațiul public, precum și de la domiciliu către instituția medico-legală în vederea autopsierii medico-legale se va efectua numai în baza ordonanței emise de către procuror sau de către organele de cercetare penală.

Transportul cadavrului aflat în sac închis ermetic se va efectua numai cu mijloace de transport autorizate potrivit legii.

Atunci când decesul s-a produs ca urmare a infecției COVID-19, angajații serviciilor funerare care preiau cadavrul de la unitatea sanitară în care a survenit decesul sau de la instituția de medicină legală vor respecta întocmai aceleași dispoziții ca și orice alt transportator sau persoană care manipulează cadavrul, respectiv vor respecta aceleași măsuri de prevenire a transmiterii bolilor infectocontagioase și vor fi îmbrăcați obligatoriu în echipamentele individuale de protecție descrise anterior.

Angajații serviciilor funerare nu vor deschide capacul sicriului și nu vor efectua manopere de cosmetizare sau de îmbălsămare asupra cadavrului contaminat în urma infecției cu noul Coronavirus (SARS-CoV2).

Pentru angajații serviciilor funerare este obligatorie, după fiecare manipulare, spălarea mâinilor cu apă caldă și săpun urmată de dezinfectia cu produse biocide de tip TP1 destinate dezinfectiei mâinilor prin frecare.

6. Măsuri care privesc personalul din prosecturile instituțiilor de medicină legală

În cazul în care s-a dispus autopsia medico-legală asupra cadavrelor aflate în unitatea sanitară cu paturi, medicul legist se va deplasa obligatoriu la unitatea sanitară pentru a vedea decedatul.

Deplasarea personalului echipei medico-legale se va efectua cu mașina de serviciu, iar eventuala ridicare a cadavrului se va efectua cu o mașină destinată în acest scop care va fi dezinfectată cu produse biocide de tip TP2, după fiecare transport.

Autopsia medico-legală se va efectua într-un spațiu destinat cazurilor cu risc biologic care va avea un circuit separat și în care se va intra numai utilizând măsurile de protecție descrise mai sus.

Se va asigura ventilația corespunzătoare a spațiului destinat activității din prosectură fără contact cu mediul extern sau cu culoarele interioare ale unității sanitare/instituțiilor de medicină legală.

Pentru situațiile în care nu există un spațiu cu circuit separat, autopsia medico-legală se va efectua obligatoriu la sfârșitul programului de lucru. După efectuarea procedurii de autopsiere întreaga sală de autopsie, inclusiv spațiul special destinat autopsiilor cu risc biologic vor fi dezinfectate cu substanțe biocide de tip TP2. După operațiunea de dezinfectie se pot utiliza și lămpile de ultraviolete.

Se va limita la minim prezența în sala de autopsie a personalului implicat în vederea autopsierii cadavrelor contaminate ca urmare a infecției COVID-19. Medicul legist este cel care stabilește participarea la aceste cazuri, cu respectarea reglementărilor în domeniu.

Echipamentele individuale de protecție de unică folosință vor fi îndepărtate după fiecare utilizare prin depunere în pubele

conform procedurilor legale privind deșeurile contaminate cu risc biologic.

În cazul contactului cu cadavrele contaminate ca urmare a infecției COVID-19, riscurile la care sunt expuși angajații instituțiilor medico-legale sunt minime dacă sunt respectate măsurile de precauție specifice pentru prevenirea infecțiilor, măsuri care au fost descrise mai sus.

Autopsia cazurilor medico-legale se dispune în conformitate cu prevederile art. 185 din Codul de procedură penală și nu poate fi refuzată.

Personalul echipei medico-legale care manipulează cadavrul în vederea efectuării autopsiei medico-legale trebuie să poarte echipament individual de protecție care constă în combinezon complet din tyvek, respectiv din material impermeabil sau material țesut cu densitate mare care are inclusă mască cu vizetă sau halate cu mâneci, impermeabile, închise la spate, bonete și măști chirurgicale, respectiv protectoare oculare.

Personalul va purta două perechi de mănuși, după cum urmează: o primă pereche scurtă rezistentă la tăiere peste care, se pune o a doua pereche de mănuși din latex și peste care, la nevoie, se mai pune și o a treia pereche de mănuși, mai groasă, care protejează antebrațul până la cot.

Personalul va purta peste halat un șorț impermeabil din plastic, iar încălțăminte va fi reprezentată prin cizme de cauciuc. Cu excepția vizetei și a cizmelor de cauciuc care se dezinfectează cu produse biocide de tip TP2, toate celelalte piese de echipament descrise sunt de unică folosință.

Se evită utilizarea de instrumente ascuțite sau tăioase și se preferă instrumentele cu vârfuri rotunjite.

Instrumentarul utilizat se dezinfectează cu produse biocide de tip TP2 în concentrațiile și la timpul de expunere recomandate de producător și specificate pe eticheta produsului la finalul programului de activitate.

Pentru personalul din prosecturi este obligatorie după fiecare manoperă spălarea mâinilor/antebrațelor cu apă caldă și săpun urmată de dezinfecția cu produse biocide de tip TP1 destinate dezinfecției mâinilor prin frecare.

7. Cadavrele contaminate ca urmare a infecției COVID-19 confirmate prin teste specifice de laborator care au fost autopsiate se îmbălsămează cu caracter obligatoriu la sfârșitul autopsiei pentru a preveni transmiterea infecției.

Aceste cadavre se igienizează, dar nu se efectuează asupra lor manopere de cosmetizare înainte de a fi introduse în sac.

După identificarea cadavrului de către aparținătorii decedatului și semnarea actelor care atestă identificarea, personalul echipei medico-legale implicat în manipularea cadavrului pulverizează produse biocide de tip TP22 sau soluție de formaldehidă peste cadavru, apoi se introduce în doi saci rezistenți de vinil, astfel: după fiecare introducere a cadavrului în sac se pulverizează produs biocid de tip TP22 sau formol, folosind un echipament de pulverizare fină.

Ulterior, corpul învelit în cei doi saci de vinil se introduce în sicriu, se pulverizează produs biocid de tip TP22 sau formol, urmând a se închide și sigila sicriul înainte de ieșirea din instituția medico-legală și predarea către aparținători, cu obligația de a nu-l mai deschide ulterior.

Familia este cea care aduce sicriul în care se pune cadavrul.

Nerespectarea prevederilor prezentului protocol specific se sancționează potrivit legii.

Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 207 din data de 13 martie 2020